

VI. Családterápiás Konferencia

Nagy az Isten állatkertje Az anyanyelv és a többi – a nyelvhasználat egy „keveredéses” világban

Az emberiség egyik jellemzője, hogy különféle írásrendszereket talált fel, melyek rögzítik, megőrzik, és továbbadják megfigyeléseit, érzéseit és gondolait.

De az ember társas élete már korábban megkezdődik azzal, hogy a kisgyermek anyjától megtanul egy nyelvet, amit ezért aztán anyanyelvnek hívnak, és ami népe közös kincsének egyik alapeleme.

Mégis, az ember bolyongása és más emberekkel való érintkezése során elvesztheti anyanyelvi tudását annak szókincsével együtt, és elfelejtheti a szórendi szabályokat. Ha ezt nem kíséri egy új nyelv megismerése és tökéletes elsajátítása, fokozatosan szinte írástudatlanná válhat. Sőt, azokról a bevándorlókról, akik egymás szomszédságában élnek anélkül, hogy ismernék egymás anyanyelvét, elmondható, hogy a nyelvi kommunikáció híján egy állatkert korlátai között élő állatokhoz hasonlítanak, akik mint érdekességet nézegetik egymást.

A különböző állatkerti fajoktól eltérően, az együtt élő emberek közösköhetnek az ellenkező nem bármely tagjával, legyen az fehér, sárga vagy barna: Ugyanakkor hogyan tudnák a partnerek megérteni és tartósan szeretni egymást, felnevelni az ebből fakadó utódokat – és e folyamat részeként anyanyelvet adni nekik –', ha nincs közös nyelvük? Pedig a gyermeknevelés különösen fontos feladat az emberi faj számára, mert rokonainkkal, az emberszabású majmokkal összehasonlítva – gondoljunk itt a csimpánzra, a gorillára vagy a fekete gibbonra, melyek olyan típusú „családban” élnek, amelyek két szülőre épülnek – a mi gyermekeink sokkal kevésbé önállóak és kevésbé önállóak életüknek egy arányosan sokkal hosszabb szakaszában, mint más emlősök utódai.

Ezeknek az alapvető szocio-ökológiai folyamatoknak a tanulmányozása során észrevehetjük, hogy az anyanyelv elsajátítása sokkal többet jelent egy első nyelv megtanulásánál. Még ha jelen civilizációinkban az anya tanítókra is bízta, hogy gyermekét bevezessék az írni-olvasni tudás birodalmába, a beszélt nyelvet a gyermek akkor is kisgyermekkorában sajátítja el műiden tudományosságtól mentes, természetes módon, azaz nyelvtani és egyéb gyakorlatok nélkül. Ennek következtében ez a nyelv mindig az otthoni környezethez fog kötődni, míg a második vagy „idegen” nyelv egy tanterem hangulatát fogja felidézni. A szociológus Tönnies megkülönböztetésével élve, az első nyelv a közösség, a második pedig a társadalom kultúrájának a része.

Persze az egyén szocializációjának sokfélesége miatt, vagyis mert nemcsak az anyanyelv térhet el, de a család típusa is – vidéki vagy városi, bérből élő vagy vagyonos – , minden házasság egy sajátos keveredést jelent (amivel a türelem és empátia eredményezte egymáshoz való hasonulással lehet úrrá lenni). Azonban a közös nyelv hiánya a priori gátolhatja bármiféle hasonulás létrejöttét, ezért a közös nyelv mindennél fontosabb bármilyen embernek nevezett viszonyban.

Az erőszakos küldöző és a gazdasági húzó hatásokból fakadó régi és újabb kori népvándorlások következményeként a nyelvileg vegyes államok inkább a szabályt, mint a kivételt képezik a világban. Valójában a világ 175 nemzetállamának kevesebb, mint 10%-a homogén nyelvileg, és közülük 88-ban (50%) él olyan kisebbség, ami a teljes lakosság több, mint 25%-át alkotja.

Vannak befogadó országok, vagyis olyanok, amelyek felkészültek bevándorlók fogadására, mivel rendelkeznek bevándorlási hivatalokkal és megfelelő szociális intézményekkel; és vannak olyan országok, melyek lakossága kevésbé mobilis, hagyományosan egy helyben maradó, ezért lehet, hogy onnan kivándorolnak egyesek, de maguk az országok nincsenek felkészülve bevándorlók tömeges fogadására. Az amerikai kontinens államai tipikusan bevándorló országok, míg Európa a másik csoportot példázza. Viszont az utóbbi 30 évben paradox módon 20-30 millió – leginkább gazdasági – bevándorló telepedett le Nyugat-Európában, vagy fogalmazhatunk úgy is, hogy újonnan odatelepült a teljes lakosság 8%-a, míg ez csak 6% az Egyesült Államokban.

Bár manapság nincsenek olyan jelentős tényezők, amelyek nyíltan propagálnák vagy a tömeges népvándorlást, vagy a népek keveredését intim kapcsolataikban, a már meglévő helyzet is fontos kihívásokat teremt, amiket mind jogi, mind szociológiai szempontból vizsgálni és rendezni kellene.

A közös nyelv hiányából fakadó meg nem értést az egyes településeken, városnegyedekben és családokban kétféleképpen lehetne csökkenteni:

- meg kellene akadályozni, hogy az embereket vándorlásra kényszerítsék és/vagy
- az egymás mellett élőknek meg kellene tanulniuk egymás nyelvét.

Nyilvánvaló/ hogy a közös anyanyelv híján a közéletre és a magánéletre is jellemző hiányos kommunikáció megszüntethető lenne, ha legalább az egyik fél megpróbálná megtanulni a másik nyelvét második nyelvként. Olyan kérdésekre, hogy melyik fél tanuljon meg egy második nyelvet, melyik legyen az a nyelv, illetve miért tanuljon meg egy második nyelvet, különböző válaszokat adnak például az USA-ban, ahol az angolszászokhoz-asszimilálják az új bevándorlókat, vagy egy olyan országban, mint Svájc, ahol intézményesítették a különböző anyanyelvűek egyenlő alapokon nyugvó, hosszú távú együttélését.

Ami a magánéletet illeti, ahhoz, hogy a szűkebb család integrálódhasson mindkét „tágabb rokonságba”, mindkét félnek meg kellene tanulnia az „anyósnyelvet”. A kölcsönös és egyforma szeretet ezen tökéletes állapotában az a tanácsos, ha mindkét szülő a saját anyanyelvén beszél a gyermekeikhez, különben a kisgyermekek összezavarodnak és ahelyett, hogy kétnyelvűek lennének, kulturálisan „elárvulnak” és egy nyelvet sem sajátítanak el tökéletesen.

A kölcsönös kétnyelvűség vonzó megoldásnak tűnik a kulturális keveredéskor, de a valóságban ritka az ilyen szimmetria. A gazdasági hatékonyság napjainkban mindenhol érvényesülő elve a legtöbb esetben azt diktálja, hogy csak az egyik fél tanulja meg a másik anyanyelvét második nyelvként. Az is előfordul, hogy a két fél egy harmadik nyelven kommunikálna egymással, ami mindkettőjüknek második nyelve. Ez megakadályozza mindkettőjüket abban, hogy meghitt, érzéseiket anyanyelven fejezzék ki. (Ez történhet, például, amikor egy afrikai és egy indiai bevándorló köt házasságot Angliában.)

Az, hogy a gondolatok és nyelvi megfogalmazásuk közötti kapcsolat mennyire elválaszthatatlan és kibogozhatatlan, anélkül is magától értetődő, hogy nyelvészeti fejtegetésekbe bocsátkoznánk vagy költészeti alkotások fordításban elterjedt változatait

vizsgálhatnánk. Ezért evidens az is, hogy a fordítás mindig elszegényíti a nyelvi kommunikációt.

Mi dönti el, hogy ki kinek az anyanyelvét tanulja meg?

Ez nem csak attól függ, hogy a férfi felsőbbrendűnek tartja-e magát, vagy feminista-e a feleség, hanem függ maguk a nyelvek közötti erőviszonyoktól is. Amikor a brit nyelvész, Péter Trudgill azt mondja, hogy „a nyelv egy hadsereggel és hadiflottával rendelkező tájszólás”. Valóban, a nyelvek közti hierarchia politikai dominanciát is magában foglal, és az az állítás, miszerint az angol nyelv esztétikailag gazdagabb vagy tudományos célokra jobban megfelel, mint a német vagy a magyar nyelv, csupán a jelenlegi angolszász civilizáció birodalmi erejének ideológiai megjelenítése, és egyben növeli is ezt az erőt.

Továbbá, az az erő, amely növeli az egyik vagy a másik nyelv hatását, uralkodóvá teszi azt, és elősegíti második nyelvként való terjedését, régióként is változik. Itt derül ki, hogy melyik népnek van elég ereje ahhoz, hogy megalapítson egy államot, majd megtegye saját nyelvét annak egyedüli nemzeti vagy hivatalos nyelvén.

Most vizsgáljuk meg ugyanezt a kérdést néhány konkrét ország viszonylatában.

Svájcban például, amit németül beszélő földművesek alapítottak, négy nemzeti nyelvet – a németet, franciát, olaszt, és a romanst – ismernek el, melyek közül három hivatalos nyelv is, annak ellenére, hogy – az olasz nyelv esetében – a lakosság kevesebb, mint 5%-a olasz ajkú. Legtöbbjük egy kantonban, Ticinóban él, ahol így az olasz a túlnyomórészt használt hivatalos nyelv. A különböző nemzetiségek közötti kommunikációt azzal segítik elő, hogy az érettségi megszerzésének egyik feltétele egy második, vagy „idegen” nyelv megtanulása, ami a többi nemzeti nyelv egyike kell, hogy legyen. A vegyes svájci családokban két tényezőtől függ, hogy melyik nyelvet használják: (a) melyik régióban vagy kantonban telepedett le a család, mivel rendszerint a kanton hivatalos vagy többségi nyelve az általánosan beszélt; (b) másrészt – különösen a kétnyelvű kantoriokban – az is meghatározó, hogy a némettel szemben a franciának, mint nemzetközi nyelvnek, nagyobb a presztízse, ami részben annak is köszönhető, hogy maguk között a svájci németek valójában nem a hivatalos vagy standard német nyelvet beszélik, hanem annak különféle dialektusait. Az angol nyelvnek az utóbbi időben tapasztalható nemzetközi presztízsnövekedése ex machina zavarokat okozott a svájci nyelvi egyensúlyban. Míg hagyományosan a svájci német elit a francia nyelvet választotta először második nyelvként, azáltal, hogy Franciaország vesztett tekintélyéből az angol nyelvű Amerikával szemben, ugyanezek a svájci németek arra kényszerülnek, hogy mind többször az angolt használják második nyelvként, ami nyilvánvalóan hatással lesz ennek a soknyelvű országnak a kohéziója és nemzetiségeinek egymáshoz való viszonyára.

Amint arról már szó esett, az olasz nyelv hivatalos elismeréséhez Svájcban elegendő volt, hogy a lakosság 5%-a ezt beszélje. Ugyanakkor a Kárpát-medencében Szlovákiában, Romániában és Szerbiában az őslakos magyar népesség nem használhatja hivatalosan az anyanyelvét – még olyan városokban sem, mint Komarno, ahol pedig túlnyomó többséget alkotnak – annak ellenére sem, hogy a lakosság több mint 10%-a magyar anyanyelvű. Mivel a szlovák, román és a szerb nyelvet nem használják nemzetközi nyelvként, ellentétben az angollal, franciával vagy akár a némettel, e nyelvek a társadalmi, kulturális és magánéletben, való kizárólagos használatát rendszerint a nyilvánvaló politikai nyomás erőlteti. A szerb nyelv tanulásakor például, a magyaroknak el kell sajátítaniuk egy nem nyugati írásmódot, a cirillt. Ilyen körülmények között az anyanyelv generációkon keresztül megőrzéséhez erős akaratra van szükség még egy teljesen magyar családban is, nem beszélve a vegyes családokról.

Nézzünk most körül más helyszíneken is, ahol vegyes társadalmakban vizsgálhatjuk az anyanyelv használatát. Vegyünk egy befogadó országot. Ne Kanadát, mert ott közismerten

példáan kezelik az ilyen ügyeket, hanem nézzük inkább az Egyesült Államokat. Az alkotmány értelmében Amerika nemzeti nyelv nélküli állam. De a gyakorlatban mégis az angol lett a közélet kizárólagos nyelve. A nyelvi tolerancia szellemében az eredeti (fehér, angolszász, protestáns) amerikai rendszer jóindulattal kezelte az angolul tanuló bevándorolt munkásokat, akik azért otthon, zárt körben továbbra is az anyanyelvükön beszéltek. Azonban különösen a déli államokban, melyeket főként a spanyoloktól hódítottak meg, egy újkeletű, spanyol ajkúak alkotta bevándorló hullám miatt veszélybe került az angol nyelv kizárólagos használata a társadalmi életben. Az adatok szerint az USA lakosságából jelenleg több, mint 10% beszéli a spanyolt anyanyelveként. Legnagyobb számban közülük Kaliforniában, Nevadában, Texasban és Floridában élnek. Ezért a nagyvárosokban – mint például Los Angelesben és Miami-ban – fennáll annak a veszélye, hogy hamarosan többségben lesznek a spanyolul beszélő lakosok. Amint a spanyol már nemcsak az otthonokban beszéltek, hanem a nyilvánosságban is hallható lett, úgymint a rádióban, tévében, közszolgáltatásokban (pl. a telefonkezelők kezdték használni, a tudakozókban és a bankokban is megjelent), és a munkahelyeken az angolszászok (vagy ősbévándorlók, őstelepések) leereszkedő toleranciája végesnek bizonyult. Ahelyett, hogy az érintett államokban az angolul beszélő lakosság megtanult volna egy második nyelvet, egy olyan stratégia mellett döntött, amivel megakadályozhatja a második nyelv hivatalossá tételét – még mielőtt a spanyolul beszélő lakosság válna többséggé és már túl késő lenne. Miután 1986-ban Kalifornia elfogadta az angol nyelvről szóló jogszabályra vonatkozó 63-as törvényjavaslatot, 1988-ban Arizona is jóváhagyott egy alkotmánymódosítást, ami megköveteli az állami és önkormányzati hivatalnokoktól, hogy kormányzati ügyekben az angol nyelvet használják, míg Florida és Kolorado az angolt államuk hivatalos nyelvének nyilvánította és ennek értelmezését a törvényhozásra hagyta. Mint minden, többségi szerepében magát fenyegetettnek érző népesség, az angol anyanyelvű sovíniszták is megpróbálják mozgósítani a többi kisebbséget a spanyol hivatalossá tétele ellen.

Tegyünk említést még egy utolsó példáról. A vidékről a nagyvárosokba történő vándorlás világjelenség, és rendszerint nem jár problémákkal a nyelvi alkalmazkodási illetően – vagy csak a kiejtésben, esetleg a nyelvjárás szintjén jelentkeznek némi nehézségek. Latin-Amerikában azonban más a helyzet. Ezt a földrészt helyesen Ibero-Indián Amerikának kellene nevezni, különben sokan elfelejtik, hogy fontos bennszülött lakossága van, amely gyakran kizárólag indián anyanyelvét beszéli – pl. az inkák leszármazottai, a kecsuák. Bolíviában az indiánok teszik ki a lakosság jelentős többségét (64%). Ha a gazdasági átalakulás miatt vidékről városba kényszerülnek vándorolni, legyen az bár az ország határain belül, a nagyvárosokban, főként La Pazban, spanyolul kell megkeresniük a megélhetésre valót, ami nekik „idegen nyelv”, ezért aztán gyakran esnek visszaélés és kizsákmányolás áldozatául. A „saját országukban” szülőföldjükéről, a magas fennsíkról – a spanyol hódításnak áldozatul esett városokba vándorló indián családok krízise mutatja, hogyan borítja fel a lakosság zömének életében a(z indián) lineáris vérrokonságot, anyanyelvet és szülőfölddel összekötő meghitt viszonyt az egyén vagy kis család vándorlása.

Fekete Afrikában pedig azt láthatjuk, milyen megvetésben részesül a többség, amelyik nem tanulja meg az európai gyarmatosítók üzleti nyelvét, az angolt vagy a franciát. Ez odáig terjed, hogy például, azokat, akik arabul írnak, a statisztikák gyakran az írástudatlanokkal egy csoportba sorolják.

Milyen következtetéseket vonhatunk le mindezekből, a megállapításokból és példákból az anyanyelv és a második nyelv közötti optimális viszonyról az egyén önmegvalósítása, a családi élet harmóniája és a társadalom kohéziója szempontjából?

1. Az anyanyelv az ember első nyelve, ezért minden nyelvi struktúra prototípusa. Mivel elsajátítása családi környezetben zajlik, és mert a nyelv a fogalmakkal összefonódva adja az igazi tudatot (Glen Fisher), az identitásnak is alapvető forrása. Néhány szerencsés kivételtől eltekintve, rendszerint hátrányos helyzetbe kerülnek azok, akik a magán- és társadalmi életben anyanyelvük helyett egy második vagy harmadik nyelvet kénytelenek használni.

2. Mivel a régebbi vagy kevésbé régi népvándorlások következtében sok a vegyes társadalom, ezek összetartó erejének és a vegyes családok harmóniájának megőrzéséhez kétnyelvűségekre lenne szükség. Míg az anyanyelv biztosítja a megszokottság érzetét és az identitást, a kétnyelvűség kitérít a látókörünket a sokféleség megismertetése által, és toleranciára tanít; azonban mindig óvatossá kell lennünk a kétnyelvűség népszerűsítésével, mert egyoldalú megoldásként egy dominanciára törekvő csoport ügyesen felhasználhatja, és az egyéni identitás valamint egy kisebbség kollektív identitásának az elvesztését eredményezheti.

3. A nyelv nem egy szigorúan kulturális örökség, hanem egy alapvető szocio-ökológiai jelenség, a kollektív fennmaradáshoz szükséges társadalmi együttműködés egyik eszköze. Ezért az, hogy melyik nyelvet használják, az életben maradáshoz szolgáló gyakorlati megfontolásoknak van alárendelve. Azt, hogy melyik az alkalmas nyelv, nagyban meghatározza a hely, ahol a család él.

Megfigyelhető, hogy az Európa Tanács különbséget tesz az őshonos nyelvi kisebbség jogai és azon lakosok jogai között, akik átmenetileg dolgoznak egy helyen, új bevándorlók stb.

4. Azok az őslakosok, akiknek az anyanyelvét még nem ismerték el hivatalos nyelvként, de olyan régióban élnek, ahol többnyire ezt a nyelvet beszélik, ragaszkodjanak nyelvük nyilvános használatához. Ne hagyják magukat arra kényszeríteni, hogy anyanyelvüket csak „rejtve” használják. Házon kívül is határozottan beszéljenek ezen a nyelven a társadalmi élet minden színhelyén, különben az anyanyelv – mint másodrendű nyelv – „berozsdásodik” és gyakran kínos, félig titkolt használata elidegenedést és néha tudathasadást okoz.

5. Ezzel ellentétben, amikor egyes családok vándorolnak olyan régiókba, ahol nyelvük ismeretlen, anyanyelvükhöz való ragaszkodásuk hangoztatásának jogossága vitatható. Ha megvan hozzá az erejük és szellemi képességük, el kell, hogy fogadják azt a tényt, miszerint az első nyelv generációkon keresztül, fokozatos elvesztése az ára a sikeres bevándorlásnak. Mivel a vándorlásért minden szempontból nagy árat kell fizetni, nem kellene feltétlenül propagálni. A vidékről városba történő vándorlás történelmi tendenciája úgy kellene, hogy megvalósuljon, hogy az áttelepülő saját nyelvterületén belül maradjon.

E rövid tanulmány nem fogja át a mai világban létező, sokféle helyzetet. Európai viszonylatban, például, a letelepedett európai népesség és az alapvetően nomád, egységes írásrendszerrel nem rendelkező cigányság – ami 4-8 milliós lélekszámával a kontinens lakosságának 1-2%-át alkotja – együttélése külön figyelmet érdemelne, de az már egy másik tanulmány témája.

Ankerl Géza Svájc
Fordította: Palla Mária

MOTHER TONGUE AND OTHERS:
THE USE OF ONE'S NATIVE LANGUAGE IN A MIXED WORLD

Géza Ankerl, Ph. D.
Professor of sociology, MIT, BME
Switzerland

The author analyses a wide variety of problems created by the mixing of people speaking different mother tongues. He examines two spheres of life: the family and the society.

It is the family where an infant learns his mother tongue, which also marks the beginning of his social adventure. Thus the acquisition of the mother tongue is much more than simply learning a first language. That is why not only spouses with different mother tongues but their children too are in a difficult situation.

Professor Ankerl shows that as a consequence of ancient and recent migrations resulting from the coercive pushing and the economic pulling effects, the linguistically mixed state is rather the rule than the exception in the world. Less than 10% of the world's 175 states are linguistically homogeneous, and 50% (88) of them have a minority which makes up more than 25% of their total population.

Therefore, it is not rare that settlements, neighbourhoods, or families lack a common language, which hinders the formation of understanding among their members. The author suggests two ways of diminishing difficulties arising from these circumstances:

- people should no longer be coerced to migrate and/or
- people should learn their neighbours' and/or relatives' language.

Obviously, the lack of communication caused by the absence of a shared mother tongue both in public and in private life could be overcome if at least one side learnt a second language. But then such questions appear as

- which party should learn a second language
- which that particular language should be
- why a second language should be learnt.

Ankerl pays special attention to the factors that determine who learns whose mother tongue. He argues that mutual bilingualism would seem to be an attractive solution to some of the problems concomitant with cultural interbreeding; yet, according to the omnipresent principle of economic efficiency, in reality only one side learns the mother tongue of the other as a second language nowadays.

Among the decisive factors he includes male chauvinism or, conversely, feminism, and the power relation between the languages themselves, since the hierarchization of languages implies political domination.

The author studies the linguistic situation in five different settings. The first one is Switzerland, which has four national languages: German, French, Italian, and Romansh, three of which are official languages despite the fact that less than 5% of the citizens speak Italian as their first language. The prevalent official language varies from canton to canton depending on which nationality forms the majority of its population. In mixed Swiss households, the use of language depends on two factors: (a) in which region or canton the family is settled, since usually the official or majority language of the canton prevails; (b) French as an international language has more prestige than the other national languages.

However, the loss of France's international position in relation to that of English speaking North America has compelled Swiss Germans to use English more and more as a second language, which will obviously affect cohesion and inter-ethnic relations in that multilingual country.

In the Carpathian Basin outside Hungary – in Slovakia, Rumania, and Serbia – the native Hungarian population cannot officially use their mother tongue despite the fact that more than 10% of these countries' population speaks Hungarian as its mother tongue. The exclusive use of Slovak, Rumanian, and Serbian, respectively, in the social, cultural, and even private life in these countries is usually promoted by plain political pressure. In these circumstances, the maintenance of the mother tongue in a pure Hungarian family through generations requires a strong determination, not to mention the case of mixed households.

The United States of America, a land of immigrants, is – constitutionally – a country without a national language. Yet in practice English has been established as the exclusive language of public life. At the beginning, the original WASP-American establishment treated immigrant workers of other nationalities trying to learn English with goodwill. However, a recent increase in the number of the Spanish speaking population – Spanish is the native language of more than 10% of the USA's present population – has put the exclusive public use of English in danger. As a reaction to that, instead of learning a second language in the southern states concerned, the English-speaking population has adopted a strategy to prevent the officialization of a second language – before it is too late with the Spanish speaking population becoming the majority.

In Latin America, which, according to the author, should properly be called Ibero-Indian America, problems are caused by the rural-urban migration necessitated by these countries' economic transformation. Even though the autochthonous Indian families migrate within „their own country” from their homeland to the cities, because they can only earn their livelihood using Spanish there, which is a „foreign” language for them, they are often exposed to abuse and exploitation.

In Sub-Saharan Africa, one can witness the contempt on the part of the minority population for the majority, which does not learn one of the business languages of the European colonialists – English or French. For example, those who write in Arabic are often grouped with illiterates in statistics. Thus this is a typical case of „linguistic minorization”.

Professor Ankerl draws the following conclusions:

1. The mother tongue is man's first language; therefore, it is a prototype for any linguistic structure. Because of the familiar process of its acquisition and because language is welded together with ideas, as a true „mindset” (Glen Fisher), it is also a fundamental source of identity. Apart from a few exceptions, persons obliged to use a second or third language instead of their mother tongue in their private and public lives, are usually at a disadvantage.

2. Because of the existence of mixed societies, bilingualism could be necessary for maintaining their cohesion and the harmony of mixed households. If the mother tongue provides familiarity and identity, bilingualism expands our horizon with its diversity and teaches us tolerance. However, we should always be careful with its promotion since as a unilateral solution it can be skillfully used by a group striving for domination and can lead to the loss of the identity of an individual or the collective identity of a minority.

3. Strictly speaking, language is not a cultural inheritance, but a basic socio-ecological phenomenon, an instrument of the social cooperation necessary for our collective survival.

Therefore the choices in the use of language are subordinated to the pragmatic considerations of life strategy. Which decision is appropriate largely depends on the setting in which a family lives.

4. Native people whose mother tongues are not yet recognized as an official language but live in a region where their mother tongues prevail should persist in using it in public, too. They should use it affirmatively in all avenues of social life, otherwise it mildews – as a secondary language –, and its often embarrassing quasi-hidden use may result in alienation and split personality.

5. In contrast, for individual households migrating into regions where their language has no roots, the confession of their linguistic faith is disputable. They should accept the fact that the progressive loss of the first language is the price of successful migration. Since the price of migration is high in all respects, migration should not be promoted unconditionally. Although rural-urban migration is a world-wide phenomenon, it should take place within the confines of the migrant's linguistic territory whenever it is possible.